

استاد ESTAD

ESKİ TÜRK EDEBİYATI ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

[Journal Of Old Turkish Literature Researches]

[PROF. DR. ÂDEM CEYHAN'A 60. YAŞ ARMAĞANI]

E-ISSN: 2651-3013

DOI Number: 10.58659/estad.1488561

Cilt: 7 Sayı: 2 Haziran 2024

ss. 299-328

Makalenin Geliş

Tarihi

22/05/2024

Makalenin

Kabul Tarihi

30/05/2024

Yayın Tarihi

30/06/2024

PROF. DR. ÂDEM CEYHAN'IN TÜRK-İSLAM EDEBİYATI ÇALIŞMALARINA KATKILARI

Erdem Can ÖZTÜRK¹

ÖZET

1964 yılında Sivas'ın Şarkışla ilçesine bağlı Harun Köyü'nde doğan Âdem Ceyhan, ilk öğrenimini ailesiyle birlikte gittiği Almanya'nın Berlin şehrinde tamamlamıştır. 1977 senesinde yurda dönmüş ve orta öğrenimine İstanbul'da başlamıştır. 1984 yılında Sivas Gazi Lisesi'nden mezun olarak Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Bölümü'ne girmiştir. Aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Eski Türk Edebiyatı bilim dalında *Enis Receb Dede Hayatı, Edebî Şahsiyeti ve Divânı* adlı teziyle yüksek lisansını tamamlayarak bilim uzmanı unvanını almıştır. 1990 yılında Marmara Üniversitesi'nde başladığı doktora öğrenimini ise 1994'te Bedr-i Dilşâd'ın *Murad-nâme* adlı eseri üzerine hazırladığı tezle tamamlamıştır.

1993 sonunda Celal Bayar Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne araştırma görevlisi olarak atanmış; 1995'te aynı bölümde yardımcı doçent; 2000 yılında bilim dalında doçent unvanını almıştır. Doçentlik tezinin konusu, *Türk Edebiyatı'nda Hazret-i Ali Vecizeleri*'dir. 2007'de aynı üniversitede profesör olan ve uzun yıllar eğitim, öğretim ve yayın faaliyetlerinde bulunan Ceyhan, hâlihazırda Sivas

¹ Doç. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Türk-İslam Edebiyatı ABD. erdem.ozturk@hbv.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-9328-0205

Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi [ESTAD]

[Prof. Dr. Âdem CEYHAN Armağanı]

Cilt: 7 Sayı: 2 Haziran 2024 ss. 299-328

Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Halkbilimi Bölümünde çalışmalarını sürdürmektedir.

Ceyhan'ın yüksek lisans ve doktora yapıp uzun yıllar çalışmalarını devam ettirdiği Eski Türk Edebiyatı sahası ile Türk-İslam Edebiyatı alanı neredeyse iç içe gibidir. Bu sebeple onun çalışmalarının önemli bir kısmı aynı zamanda Türk-İslam Edebiyatı sahasında değerlendirilebilir. Bu makalede maksadımız, bizim de doktora danışmanımız olan Prof. Dr. Âdem Ceyhan'ın yaptığı akademik çalışmalarla Türk-İslam Edebiyatı alanına katkılarını belirtmek ve değerlendirmektir. Ceyhan İçin 60. Yaş Armağanı vesilesiyle hazırlanan bu sayıda onun hayatı ve çalışmalarının bibliyografyası ayrıca verileceği için, bu yazıda bütün yayınları değil, özellikle Türk-İslam Edebiyatı'na katkı sunacak mahiyetteki yayın faaliyetleri konularına göre ele alınacak ve genel hatlarıyla tanıtılarak bu alana katkıları vurgulanmış olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Âdem Ceyhan, Türk-İslam Edebiyatı, Filoloji, Biyografi, Akademik Çalışmalar.

PROF. DR. ADEM CEYHAN'S CONTRIBUTIONS TO TURKISH-ISLAMIC LITERATURE STUDIES

ABSTRACT

Adem Ceyhan, who was born in 1964 in Harun Village of Şarkışla district of Sivas, completed his primary education in Berlin, Germany, where he went with his family. He returned to his country in 1977 and started his secondary education in Istanbul. He graduated from Sivas Gazi High School in 1984 and entered Marmara University Atatürk Faculty of Education, Department of Turkish Language and Literature Teaching. He completed his master's degree in the Department of Old Turkish Literature at the Social Sciences Institute of the same university with his thesis titled "Enis Receb Dede's Life, Literary Personality and Dîvânı" and received the title of science expert. He completed his doctoral studies, which he started at Marmara University in 1990, with his thesis on "Bedr-i Dilşâd's Murad-nâme" in 1994.

In 1993, he was appointed as a research assistant to Celal Bayar University, Faculty of Science and Letters, Department of Turkish Language and Literature, and in 1995, he became an assistant professor in the same department; In 2000, he received the title of associate professor in the field of Old Turkish Literature. The subject of his associate professorship thesis is "Hazret-i Ali Sayings in Turkish Literature". Ceyhan, who is a professor at the same university and has served for many years, currently continues his studies at Sivas Cumhuriyet University, Faculty of Letters, Department of Turkish Folklore.

The field of Ancient Turkish Literature, where Ceyhan earned his master's and doctorate degrees and continued his studies for many years, is almost intertwined with the fields of Turkish-Islamic Literature. For this reason, a significant part of Ceyhan's works can also be evaluated in the field of Turkish-Islamic Literature. Our aim with this study is to thank our doctoral professor, Prof. Dr. To evaluate Adem

Ceyhan's academic studies and his contributions to the field of Turkish-Islamic Literature. Prof. Dr. Since in this issue, prepared on the occasion of the 60th Birthday Gift for Adem Ceyhan, the bibliography of Ceyhan's life and works will be given separately, in this study, not all of his publications, but especially his works that will contribute to Turkish-Islamic Literature will be discussed and Ceyhan's contributions to this field will be introduced in general terms. will be highlighted.

Keywords: Adem Ceyhan, Turkish-Islamic Literature, Philology, Biography, Academic Studies.

GİRİŞ

Türk-İslam Edebiyatı olarak tarif edilen saha, Türklerin İslam'ı kabul etmelerinin ardından verdikleri ilk eserlerle başlayıp günümüze kadar gelmektedir. Tanzimat devrine kadar klâsik hatların korunduğu alanda anılan tarihten günümüze dek tür, şekil ve muhteva açısından çeşitli ve ciddi değişiklikler görülmeye başlanmıştır. Uzun yıllar değişmeden gelen Türk-İslam Edebiyatı sahası, yakın geçmişte değişmeye başlamış ve özellikle Cumhuriyet yıllarından itibaren yönünü -denebilir ki- belli bir oranda batıya dönmüş; batı tesirine girmiştir.

Türk-İslam Edebiyatı sahasında verilen eserlerin başlıca kaynakları Kur'an-ı Kerim ve hadislerdir. Peygamber kıssaları, Hz. Peygamber'in hayatı ve savaşları, İslam tarihi, tasavvuf, dinî ilimler, millî unsurlar, Arap ve Fars edebiyatları da bu alanı besleyen diğer önemli kaynaklardır. İlahiyat ve İslami ilimler fakülteleri çatısı altında olup, bu sahadaki eserleri inceleyen bilim dalına da aynı isim verilmektedir: *Türk-İslam Edebiyatı*. (Baş, 2019; Yıldız, 2007). Hemen hemen aynı alan, devir ve eserleri inceleyen, edebiyat, fen-edebiyat, eğitim, insani ilimler gibi fakültelerin çatısı altında bulunan bilim dalına da *Eski Türk Edebiyatı* adı verilir. Bu isimlendirme ile ilgili çeşitli tartışma ve görüşlerin olduğunu da hemen ifade etmek gerekir. Ancak bu husus konumuzun dışında kaldığı için o tartışmalara girmiyoruz. Bkz. (Dağlar, 2016; Köksal, 2005).

Türk-İslam Edebiyatı ve Eski Türk Edebiyatı bilim dalları, farklı fakültelerin çatısı altında bulunmaları sebebiyle farklı şekillerde isimlendirilmiş olsalar da inceleme alanları neredeyse aynıdır: İslam din ve medeniyeti ile Türk-İslam kültürü tesiri altında verilen edebî eserler ve bunların meydana getirdiği edebî gelenek. Eski Türk Edebiyatı'nın daha geniş bir sahayı kapladığı ve İslami mahiyet arz etmeyen dönem eserlerinin de anılan bilim dalının inceleme alanına girdiği söylenebilir. Bununla birlikte kesişim kümeleri çok daha yüksektir.

Bu makalenin amacı, Prof. Dr. Âdem Ceyhan'ın Türk-İslam Edebiyatı bilim dalı alanına giren çalışmaları ve bu sahaya katkılarını ortaya koymaktır.

Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun olan Ceyhan, daha sonra Eski Türk Edebiyatı dalında bilim uzmanı, doktor, doçent ve en son profesör unvanlarını almıştır. Prof. Dr. Âdem Ceyhan, 1995-2019 yılları arasında (Manisa) Celal Bayar Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü çatısı altında öğretim üyesi olarak çalışmalar yapmışken 2020'den beri Sivas Cumhuriyet Üniversitesi'nde vazife yapmaktadır. Her ne kadar İlahiyat ve İslami ilimler fakültelerinde görev almamış ve çalışma yapmamış ise de yukarıda bahsedildiği üzere Eski Türk Edebiyatı ve Türk-İslam Edebiyatı alanlarının müşterekliği, onun çalışmalarının aynı zamanda Türk-İslam Edebiyatı bilim dalının kapsamı içinde ele alınıp değerlendirilmesine imkân vermektedir. Bu makalede Ceyhan'ın söz konusu türdeki çalışmaları incelenerek Türk-İslam Edebiyatı sahasına katkıları ortaya konmaya gayret edilecektir.

Hemen ifade etmek gerekir ki Prof. Dr. Âdem Ceyhan, alanının en velüd akademisyenlerinden biri olup kitap, kitap bölümü, tebliğ, makale gibi farklı türlerde yüzü aşkın bilimsel çalışmanın sahibidir. Bu faaliyetlerin önemli bir kısmı, İslami muhteva arz eden eserler üzerine yapılmıştır. Onların hepsini tanıtip değerlendirmek bu çalışmanın sınırlarını aşacağı ve armağan sayısı kapsamında Ceyhan'ın bibliyografyası üzerine ayrı bir çalışma bulunacağından dolayı biz çalışmamızı, doğrudan İslami özellik arz eden eser ve konular üzerine yapılmış yayınlarıyla sınırlandırmayı uygun gördük. Ceyhan'ın eserleri konularına göre tasnif edilerek incelenecektir. Temel gaye, çalışmaları konularına göre sınıflandırarak onun alana hangi konularda ne gibi katkılar sunduğunu ortaya koymaktır. Ceyhan'ın çalışmaları kitap, kitap bölümü, makale, tebliğ gibi türlerine bakılmaksızın konu ve özelliklerine göre tasnif edilerek liste hâlinde verilecektir. Ardından benzer mahiyet ve muhtevaya sahip olanlar topluca, farklı muhteva ve özellik arz edenler de ayrı ayrı tanıtılarak Ceyhan'ın Türk-İslam Edebiyatı bilim dalına katkıları tespit edilecektir.

1. HZ. ALİ CENKNAME VE SÖZLERİ ÜZERİNE ÇALIŞMALAR

- 1.1. Eski Türk Edebiyatında Sad-Kelime-i Ali Derleme Tercüme ve Şerhlerine Dair (Ceyhan, 1997a).
- 1.2. Muallim Nâci'nin Emsâl-i Ali Tercümesi (Ceyhan, 2001).
- 1.3. Harîmi'nin Hz. Ali'den Kırk Vecize Tercümesi (Ceyhan, 2003).
- 1.4. Vahdeti'nin Sad-Kelime-i Hazret-i Murtazâ Tercümesi (Ceyhan, 2004).

- 1.5. Eski Bir Vecizeler Kitabı: Edâyi'nin Sad-Kelime-i Alî Tercümesi (Ceyhan, 2005).
- 1.6. *Türk Edebiyatı'nda Hazret-i Ali Vecizeleri* (Ceyhan, 2006e).
- 1.7. *Hazret-i Ali'nin Yüz Sözü Gül-i Sad Berg* (Ceyhan, 2008).
- 1.8. *Ahlâk Düsturu- Hazret-i Ali'nin Şiir ve Vecizelerinden Seçmeler* (Ceyhan, 2010a).
- 1.9. *Emsâl-i Alî, Hazret-i Ali'nin Hikmetli Sözleri*, (Ceyhan, 2011d).
- 1.10. Mehmed Ali Fethi'nin Hz. Ali'den Kırk Söz Tercümesi: Terceme-i Kelâm-ı Erbaîn-i Hazret-i Aliyyü'l-Murtazâ (Ceyhan, 2011f).
- 1.11. Bektâşî-meşrep Bir Molla'nın Hz. Ali'den Yüz Söz Açıklaması: İmamzâde Mustafa Vehbi'nin Sad-Kelime-i Alî Şerhi (Ceyhan, 2012a).
- 1.12. Vardarlı Bir Hocadan Dostlara Armağan: Hz. Ali'nin Yüz Sözü'nün Şerhi: Tuhfetü'l-ihvân (Ceyhan & Cankurt, 2012b).
- 1.13. Sade Nesir Örneği Bir Vecize Derlemesi: Nesrû'l-leâlî'nin Mütercimi Meçhul Bir Tercümesi (Ceyhan, 2012c).
- 1.14. Hz. Ali Cenk-namelerinin Tesirleri ve Yeniden Yazılması Meselesi (Ceyhan, 2013a).
- 1.15. Hz. Ali'ye Ait Yüz Sözü'nün Manzum Bir Tercümesi, (Ceyhan & Özdemir, 2013b).
- 1.16. Şirvanlı Hatiboğlu Habîbullâh'ın Hz. Ali'den Yüz Söz Tercümesi (Ceyhan, 2015).
- 1.17. "Ebü'l-Mâcid b. Sıdkı'nın Nehcü'l-belâga'dan Tercümeleri", (Ceyhan & Koşık, 2015).
- 1.18. Mütercimi Bilinmeyen Bir Sad-Kelime-i Ali Tercümesi (Ceyhan & Karadeniz, 2017).
- 1.19. 17. Asırda Yaşamış Aksaraylı Bir Âlim, Şair ve Yazar: Dânişî Şa'bân bin Mustafa'nın Hayatı, Eserleri ve Hz. Ali'den Yüz Tercümesi (Ceyhan, 2017a).
- 1.20. Diyarbekirli Bir Hattat, Müderris ve Nakibü'l-eşrâf: Seyid Kâsım Gubârî ve Hz. Ali'den Yüz Söz Tercümesi (Ceyhan & Çeçen, 2017).
- 1.21. Lutfî Mahlaşlı Bir Şairimizin Manzum Bir Eseri: Nazm-ı Nesr-i Leâl (Ceyhan & Yılmaz, 2018a).
- 1.22. Aksaraylı Dânişî'nin Nesrû'l-leâlî Tercümesi (Ceyhan, 2018b).

- 1.23. Arapça Güzel Sözler Derlemesi Nesrû'l-leâli'nin Mensur Bir Tercümesi (Ceyhan & Yılmaz, 2019).
- 1.24. Aksaraylı Hasan Rızâi'nin Sad-Kelime-i Ali Tercümesi (Ceyhan, 2019b).
- 1.25. Hz. Ali'ye Ait Yüz Sözün Bir Tercümesi: Sad-Kelime-i Hazret-i Ali, (Ceyhan, 2019c).
- 1.26. Kastamonulu Müderris Hâcegizâde Mustafa Efendi'nin Sad-Kelime-i Hz. Ali Tercümesi (Ceyhan & Koyuncu, 2020).
- 1.27. Mütercimi Bilinmeyen Bir Nesrû'l-leâli Tercümesi (Ceyhan & Yılmaz, 2020).
- 1.28. Reşidüddin Vatvat'ın "Matlûbu Külli Tâlib..." Adlı Eserinin Bir Tercümesi (Ceyhan, 2020a).
- 1.29. Latîfi'nin Nesrû'l-leâli Tercümesi: Nazm-ı Cevâhir (Ceyhan & Ekinci, 2020b).
- 1.30. Şair İsmâil'in Hz. Ali'ye Ait Yüz Söz Tercümesi (Ceyhan, 2020c).
- 1.31. Tuhfetü'l-ihvân (Dostlara Armağan) Hazret-i Ali'nin Yüz Sözü (Ceyhan & Cankurt, 2021).
- 1.32. Nesrû'l-leâli İsimli Arapça Güzel Sözler Derlemesinin Mütercimi Meçhul Bir Tercümesi (Ceyhan & Doğan, 2022).
- 1.33. Hz. Ali'ye Ait Bazı Güzel Sözlerin Mensur Bir Tercümesi: Tercemet-i Kelâm-ı Ali Radiyallâhu [Anh] (Ceyhan, 2022b).
- 1.34. Hz. Ali'ye Ait Yüz Sözün Manzum Bir Tercümesi: Makalât-ı Hazret-i Esedillâhi'l-Galib Ali bin Ebî Tâlib" (Ceyhan & Yıldız, 2023).
- 1.35. Hz. Ali'ye Ait Bazı Sözlerin Manzum Tercümeleri (Ceyhan & Yıldırım, 2022).
- 1.36. Hz. Ali'nin Hikmetli Sözlerinden Seçmeler: Mehmed Hâlis'in Envârü'l-edeb İsimli Eseri (Ceyhan, 2024).
- 1.37. *Nesrû'l-Leâli'nin 15. Asırda Yapılmış Manzum Bir Tercümesi Kasım'ın Nazm-ı Leâli İsimli Eseri* (İnceleme –Metin –Diliçi Çeviri-Tıpkıbasım), (Â. Ceyhan & Koşık & Kayar).

“İslam kültürünün Hz. Muhammed'den sonra en mühim simalarından biri olan Hz. Ali, bu dine ait ilimler, mezhepler ve tasavvuf ekolleri tarihinde büyük

bir yer tutar. Sadece Müslüman Arap dünyasının değil, İslamiyet'i kabul eden bütün kavimlerin geçmiş ve şimdiki zamanları itibariyle hayatında, edebiyatında değerli bir mevkiye sahip bulunan Hz. Ali, Türk tarih ve kültüründe de bir 'millî kahraman' gibi benimsenmiş, sevilmiştir." (Ceyhan, 2006e, s. 11) Hz. Ali'nin tarih ve kültürümüz üzerindeki etkisi, Ceyhan tarafından umumi bir bakışla bu şekilde dile getirilmiştir. Bu konunun önemi ve belirtilen alandaki araştırma eksikliklerinden dolayı kendisi, Hz. Ali'nin sözleri, bunların tercüme ve şerhleri üzerine çalışmalar yapmayı bir gereklilik olarak görmüş; doçentlik takdim çalışmasını bu konuya ayırmıştır.

Prof. Dr. Âdem Ceyhan'ın genelde Türk edebiyatı, özelde ise Türk-İslam Edebiyatı kapsamında en büyük katkısının Hz. Ali ve vecizeleri üzerine yaptığı çalışmalar olduğu söylenebilir. Yukarıdaki listeden de anlaşılacağı üzere Ceyhan, kitap, kitap bölümü, makale ve tebliğ gibi bütün akademik türlerde, Hz. Ali'nin yüz sözü, *Nesrû'l-leâlî* gibi adlar altında derlenmiş vecizeleri, bunların tercüme ve şerhleri ile tesirleri üzerine çalışmalar yapmıştır. Bu sahadaki en fazla ve en kapsamlı çalışmaların Ceyhan'a ait olması, onu belirtilen konuda velud bir araştırmacı olarak öne çıkardığı gibi uzman isim olarak da öne çıkarmaktadır. Bu durum, aynı zamanda onun Hz. Ali sözleri ile ilgili literatüre en çok katkı sunan isim olmasını da temin etmektedir.

Ceyhan'ın *Türk Edebiyatı'nda Hazret-i Ali Vecizeleri* isimli müstakil kitabı başta olmak üzere konuyla ilgili pek çok yayını, Hz. Ali'nin sözlerinin edebiyatımızdaki çeviri ve şerhlerini tespit ve incelemeye yöneliktir. Bu kitabın genel muhtevası şu şekildedir:

Kitabın Giriş bölümünde Dört Halife'nin hayatları etrafında teşekkül eden fezail, methiye, menkıbe gibi edebî türler üzerinde durulmuş ve bunlar hakkında örnekler verilmiştir. "Kapı" adı konan üç bölüme ayrılan kitabın I. Kapı'sında Hz. Ali'nin hayatı hakkında kısaca bilgi verildikten sonra ona ait olduğu rivayet edilen manzum ve mensur eserler tanıtılmıştır. *Nehcû'l-belâga*, *Dîvân-ı Ali*, *Gurerü'l-hikem*, *Nesrû'l-leâlî*, *Matlûbu Külli Tâlib* gibi eserler hakkında konuyla alakası itibariyle bilgi verilmiştir. Hz. Ali'ye nisbet edilen bazı eserler tanıtılıp bu metinlerin ona ait olup olmadığı da tesbit edilmeye çalışılmıştır. Hz. Ali'ye nisbet edilen divandan seçilmiş bazı şiirlerin tercüme ve şerhleri ile Arap ve Fars edebiyatlarında da yer alıp Türkçeye tercüme edilmiş meşhur eserler hakkında bilgi verilmiştir. (Ceyhan, 2006e, ss. 11-12).

II. Kapı'da Hz. Ali vecizelerini derleme, tercüme ve şerh sebepleri araştırılmış; bu çeviri ve şerhler sırasında neden kırk, yüz gibi sayıların tercih edildiği meselesi değerlendirilmiştir. 14 ve 15. asırdan 20. asra kadarki zaman zarfında yazılmış, Hz. Ali vecizeleri ile ilgili bulunan ve ulaşılabilen tercüme ve şerhler tanıtılmış; edebî açıdan tetkik ve tenkit edilmiştir. Bu kısmın

çalışmanın asıl bölümü olduğu söylenebilir. Daha sonra, bu eserler hakkındaki diğer çalışmalar değerlendirilerek onların doğruları teyit edilmiş ve varsa eksikleri giderilerek yanlışları düzeltilmiştir. Bölümün sonunda, Hz. Ali vecizeleri ile ilgili edebî eserlerde rastlanan özdeyişler hakkında örneklerle bilgiler verilmiştir. (Ceyhan, 2006e: 13).

III. Kapı'da ise söz konusu edilen belli başlı eserlerden derlenen manzume ve vecizelere yer verilmiştir. Hz. Ali'nin, sayısı binleri bulan vecizeleri arasından *Nehcü'l-belâga*, *Divân-ı Alî*, *Gurerü'l-hikem*, *Nesrü'l-leâlî* gibi en eski ve temel kaynaklara ulaşılarak şair ve yazarlarımız tarafından tercüme ve şerh edilen sekiz yüz civarındaki güzel sözü derlenmiştir. (Ceyhan, 2006e, s. 13).

Bu kitap, yukarıda özetlenen muhtevası itibariyle Hz. Ali vecizeleri konusunda derli toplu ilk ve en kapsamlı çalışma olması hasebiyle Türk-İslam Edebiyatı sahasında önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Ceyhan'ın bu konudaki araştırma, inceleme ve yayınları anılan eserle bitmemiş; aksine başlamıştır denilebilir. Zira onun 2006 yılında neşredilen bu kitabını aynı mevzudaki onlarca yayını takip etmiş; söz konusu yayınlarından anlaşıldığına göre kendisi diğer faaliyetleri yanında, bu edebî türe ait belli-başlı Türkçe eserleri ortaya çıkarmayı da hedeflemiştir. Hz. Ali'nin kırk, yüz ve iki yüz küsur sözü, bunların belli-başlı tercümeleri, şerhleri, müellif yahut mütercimi bilinmeyen metinler üzerine Ceyhan'ın yaptığı çalışmalar, bütün bir akademik hayatına yayılmış ve onun yayınları arasında önemli bir yer tutacak seviyeye ulaşmıştır. Dolayısıyla bu konudaki çalışmalarını kendisini söz konusu sahada yetkin ve velud bir araştırmacı yaparken Türk-İslam Edebiyatı alanında da önemli bir boşluğu gideren bir isim olarak öne çıkarmaktadır.

Ceyhan'ın Hz. Ali cenk-nâmelerinin tesirleri ve bunların yeniden yazımı üzerine sunmuş olduğu tebliğin de önemine binaen vurgulanması yerinde olacaktır. Hz. Ali cenk-nâmeleri, bunların muhteva özellikleriyle tesirleri üzerine dikkate değer tesbitler yapan Ceyhan'ın çalışmasının sonunda vurguladığı husus önemlidir: Bildiri sahibi, cenk-nâmelerin yeniden yazımı konusunda, edebiyat ve sanat eserlerinin gizli veya açık olarak bir hayat anlayışını ve yaşayış tarzını telkin ettiğini ifade ederek yeniden yazımda edebî maharet ve estetikle iyi ve doğru olanın imtizacının önemini dile getirmektedir.

2. ŞERH, NESRE ÇEVİRİ, TERCÜME ve GÜNÜMÜZ TÜRKÇESİNE ÇEVİRİ ÇALIŞMALARI

- 1.1. Kanunî'nin Bir Gazelinin Düşündürdükleri (Ceyhan, 1997b).
- 1.2. Şehzade Bayezid'in Son Şiiri (Ceyhan, 2006c).
- 1.3. Kadı Burhâneddin'den Şahane Şiirler (Ceyhan, 2008b).

- 1.4. Kanunî'nin Bir Gazelinin Yankıları (Ceyhan, 2010d).
- 1.5. Nâbi'nin Şiir ve Diğer Edebî Konular Hakkındaki Görüşleri (Ceyhan, 2010e).
- 1.6. Prens Bismarck'ın Kur'an ve Hz. Peygamber Hakkındaki Sözlerinin Nazmen Tercümesi (Ceyhan, 2011g).
- 1.7. Tarihî Manzum Metinleri Nesre Çevirme Meselesi: Belîğ'in Gül-i Sad-Berg'i Örneği (Ceyhan, 2011j).
- 1.8. Divân-ı Hulûsî-i Darendevî'den Şerhler, (Ceyhan, 2012e).
- 1.9. Vardarlı Abdülhâdî'nin Hz. Ali'ye Ait Yüz Söz Üzerine Şerhi Tuhfetü'l-ihvân'ın Günümüz Türkçesine Çevirisi (Ceyhan, 2015c).
- 1.10. Yirminci Asır Türk Edebiyatı Yazarı Dr. Otto Hachtmann'a Göre Mehmed Âkif (Ceyhan & Ceyhan, 2016).
- 1.11. Harîmî'nin Kırk Arapça Bilgece Sözün Tercümesinden İbaret Bir Eseri: Çihil (Kelimât-ı) Hikmet (Ceyhan & Kurt, 2021).
- 1.12. Şair İsmail'in Manzum Bir Hikâyesi ve Ömer Seyfeddin'in Üç Nasihat'i (Ceyhan & Koyuncu, 2023).
- 1.13. İnsan Türünün Efendisi, Seçkin İnci Denizi, (Ceyhan, 2023b).
- 1.14. Samih Rifat'ın Bir Nefesi ve Yahya Kemal'in İthaf Adlı Şiiri, (Ceyhan, 2023c).

Şerh, nesre çeviri, tercüme ve günümüz Türkçesine çeviri meseleleri Türk-İslam Edebiyatı için son derece önem arz eden çalışmalardır. Tarih boyunca yaşamış olduğumuz din, kültür, medeniyet temas ve değişiklikleri, geçmiş zamanlara ait metinlerin günümüz okuyucuları tarafından layıkıyla anlaşılabilmesi sonucunu doğurmuştur. Bilhassa Cumhuriyet yıllarında doğudan ziyade batı medeniyetiyle ilişkilerin güçlenmesi, batının edebiyat, kültür ve sanat alanındaki tesirleri, dilde de kendisini göstermiş ve Osmanlı döneminde yazılan metinlerin, bugünün okurları tarafından doğru ve rahatlıkla anlaşılabilmesine sebep olmuştur. Bundan dolayı tarihî manzum metinlerin doğru-düzgün şekilde nesre çevrilmesi, yine mensur olanların aslına uygun biçimde, sağlıklı ve mânâları bozulmadan günümüz Türkçesine aktarılması, kültürel devamlılığın temini açısından son derece önemlidir. Aynı şekilde bu metinlerin ilk anda göze çarpan anlamlarının ardında yatan daha derin mânâlarının da şerh yoluyla okurların dikkatine sunulması kültürel devamlılıkla birlikte bu metinlerin ve kadim kültürümüzün zenginliğinin de anlaşılmasına zemin hazırlayacaktır. Bu itibarla tarihî metin çevirilerinde transkripsiyon ve alfabe aktarımıyla yetinilmeyerek o eserlerin

anlaşılır hâle getirilmeleri de akademisyenlerin üstlenmesi gereken bir vazife olarak durmaktadır.

Prof. Dr. Âdem Ceyhan'ın akademik çalışmalarında önem verdiği ve özel hassasiyet gösterdiği konulardan biri de yukarıda sayılan sebeplerle, ilgili metinlerin nesre, hemen ardından da günümüz Türkçesine çevirilerinin yapılması ve izah muhtaç yerlerin şerh edilmesi meselesidir. Eski dönemlerin dil ve kültür ürünü olan metinlerin, daha evvel anılan sebeplerle günümüz okurları tarafından gereğince anlaşılmadığı bilinen bir gerçektir. Kültürel devamlılığın sağlanması ve klâsik metinlerin günümüz okurlarının istifade edebileceği bir kısıya büründürülmesi gerektiği fikrini taşıyan Ceyhan, bu maksatla yaptığı yayın ve metin neşirlerinde, genellikle ve imkânlar ölçüsünde, diliçi çeviri ve sadeleştirmeler yapmaya gayret etmiştir. Yukarıdaki yayınlar da Ceyhan'ın bu türden çalışmalarının bazı numuneleridir. Onun Manisa'da günlük yayımlanan *Hürşık* gazetesinde çıkmış, aynı gün sosyal medya hesabından da yayımladığı bazı yazılarını da bu arada anmak mümkündür:

- Diyarbakırlı Said Paşa'nın Miraciyyesinden..., 15 Mayıs 2015, s. 6.
- Ziyâ Paşa'nın Hz. Peygamber'i Övene Bir Şiiri, 9 Ekim 2015. (Şairin "Çün lücce-i aşk zâhir oldu/ Ol dürr-i yetim zâhir oldu" beytiyle başlayan na'tinin nesre çevirisi).
- Bir Osmanlı Âliminin Dostlarına Nasihatı, 31 Ekim 2015, s. 6. (Mehmed Tefvik'in Kasâ'id-i Tefvik adlı eserindeki "Nasihatü'l-ihvân" adlı şiirinin kısmen günümüz Türkçesine çevirisi).
- Yahya Kemâl'in Ezân-ı Muhammedî Adlı Şiiri, 13 Kasım 2015.
- Klâsik Eserlerimizi Okurken..., 27 Kasım 2015. (Keykâvus'un Kabusnâme adlı eseri hakkında).
- Yahyâ Kemâl'in İthâf Şiiri Üzerine, 11 Aralık 2105. (Mizahi bir şerh).
- Fahreddîn-i Râzî'nin Bir Hıristiyanla Tartışması, 8 Ocak 2016, s. 6. (Muallim Nâcî'nin tercümesinin günümüz Türkçesine çevirisi).
- Manisalı Birrî'nin Bilgece Bir Şiiri, 19 Ocak 2016.
- Şeyyad Hamza'nın Bir Şiiri, 29 Ocak 2016. ("Niçe ecelden kaçuban işret kovasın dün ü gün" mısrayla başlayan şiirin şerhi)
- Sultan II. Bâyezîd'in Bir Bahar Şiiri, 16 Nisan 2016. (Adlî'nin "Hâb-ı gafletden uyanup zînet-i eşcâra bak/ Kudret-i Hakka nazar kıl revnak-ı ezhâra bak" matlalı gazelinin şerhi).
- Şehirlerin Yetimlerine, 16 Haziran 2017, s. 9. (Cenap Şehabeddin'in 1313'te Servet-i Fünun nüsha-i mümtâzesinde çıkmış "Eytâm-ı Şühedâya" adlı yazısının günümüz Türkçesine çevirisi).
- İbnü'l-Emîn Mahmud Kemâl'den Nükteler, 23 Haziran 2017.

- Sinema Derdi, 13 Ocak 2018, s. 9. (Refik Halid'in 9 Mayıs 1918 tarihli *Yeni Mecmua*'da çıkan aynı başlıklı yazısının büyük kısmının günümüz Türkçesine çevirisi).
- Kimden İste(me)meli veya Azmî'nin Bilgece Bir Şiiri, 12 Temmuz 2018.
- Mehmed Âkif'in "Bir Gece" Şiiri, 22 Kasım 2018.
- Bir Annenin Kızına Öğütleri, 15 Şubat 2019. (Ahmed İhsan'ın 1887'de *Manzara* dergisinin 5 ve 6. sayısında çıkan "Bir Vâlîde Tarafından Sevgili Kızına" başlıklı yazının kısmen günümüz Türkçesine çevirisi).

Fuzûlî'nin *Su Kasidesi*, Hz. Peygamber için yazılmış na'lar arasında en seçkin örneklerden biridir. Törelî Türk Edebiyatı çalışmaları kapsamında bu manzumenin beyitleri, alanın uzmanı akademisyenlere taksim edilerek şerh edilmiş ve bir kitap hâline getirilmiştir. Söz konusu proje kapsamında manzumenin "Seyyid-i nev'-i beşer deryâ-yı dürr-i ıstıfâ / Kim sepübdür mu'cizâtı âteş-i eşrâra su" şeklindeki 17. beyti Ceyhan tarafından şerh edilmiştir.

Klasik ve tarihî manzum metinlerin önce nesre, ardından günümüz Türkçesine çevirisine özellikle önem veren Ceyhan, Bursalı İsmail Belig tarafından yazılmış ve evvelce neşredilmiş olan *Gül-i Sad-Berg* isimli bir yüz hadis tercümesini günümüz Türkçesine çevirerek hem örnek bir diliçi çeviri çalışması neşretmiş hem de bu konuya diğer araştırmacıların dikkatini çekmiştir.

Ceyhan, Hz. Ali'nin yüz sözü ve Hulûsî-i Darendevî'nin bir şiiri üzerine de şerh ve günümüz Türkçesine çeviri çalışmaları yapmış, bu yolla tarihî metinlerin günümüz okurlarına daha faydalı olmasını sağlamaya gayret etmiştir.

Prof. Dr. Âdem Ceyhan'ın bu türdeki çalışmaları Türk-İslam Edebiyatı alanında çalışmalar yapan araştırmacılara örneklik teşkil eden ve ilgili literatüre katkı sunan yayınlardandır.

3. MANZUM VE MENSUR HADİS ÇALIŞMALARI

- 3.1. Aksaraylı Dânişi Şâban bin Mustafa'nın Kırk Hadis Tercümesi (A. Ceyhan, 2023a)
- 3.2. 16. Asır Osmanlı Şairlerinden Harimi'ye Ait Olduğu Tahmin Edilen Bir Eser: Kırk Hadis Tercümesi (A. Ceyhan & Yılmaz, 2022)
- 3.3. 16. Asır Divan Şairlerinden Sirâcî'nin Manzum Hadis Tercümeleri (A. Ceyhan, 2021a)
- 3.4. Mütercimi Bilinmeyen Bir Kırk Hadis Tercümesi: Kırk Dilber (A.

Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi [ESTAD]

[Prof. Dr. Âdem CEYHAN Armağanı]

Cilt: 7 Sayı: 2 Haziran 2024 ss. 299-328

Ceyhan & Ata, 2018)

- 3.5. Şirvanlı Hatiboğlu Habibullah'ın Kırk Hadis Tercümesi (Â. Ceyhan, 2015b)
- 3.6. Usûlî'nin Hadis ve Vecize Tercümeleri (Â. Ceyhan, 2003)
- 3.7. Azmî'nin Kırk Hadis Tercümesi (A. Ceyhan, 2008a)

Klâsik Türk Edebiyatı veya Türk-İslam Edebiyatı olarak isimlendirilen ve büyük oranda aynı eserlerin oluşturduğu edebî geleneği ifade eden sahadaki metinlerin en temel kaynaklarının başında Hz. Peygamber'in hayatı, savaşları, mucizeleri, hadis ve sünnetleri gelir. Gerek İslamî yaşayışın bir gerekliliği olarak, gerekse Hz. Peygamber'e duyulan saygı ve muhabbetin bir neticesi olarak onun sünnetine tabi olmak ve hadislerini öğrenip rehber edinmek, Müslüman toplumlar için en önemli vazifeler arasında yer alır. Bu itibarla genelde İslam medeniyetinde, özelde ise bizim kültürümüzde Hz. Peygamber'in hadis ve sünnetlerini konu edinen, bu mrvzuda eğitici-öğretici nitelik taşıyan birçok eser yazılmıştır. Özellikle Hz. Peygamber'in belli sayıdaki hadislerinin ezberlenip hayata tatbik edilmesi yoluyla sevap kazanılacağı ve cennete girileceği yönündeki inanış, kırk hadis, yüz hadis, bin hadis gibi çok sayıda eserin kaleme alınmasına vesile olmuştur. Bu metinler üzerine yapılan çalışmalar da hem Hz. Peygamber'in hadislerini öğrenip hayata tatbik etmek hem Türk-İslam Edebiyatı alanını daha iyi kavramak, hem de İslam kültür ve medeniyetini daha iyi öğrenmek açısından önem arz etmektedir. Belli sayıdaki hadislerin ezberlenmesiyle cennete gidileceği yönündeki hadisin sahihliği bir yana bırakılsa bile, Hz. Peygamber'in hadislerinin nakli, incelenmesi ve örnek alınması, gerek Türk-İslam Edebiyatı gerekse din, kültür ve medeniyet çalışmaları için son derece önemlidir.

Prof. Dr. Âdem Ceyhan'ın da bu konuda çalışmaları bulunmaktadır. Nesre ve günümüz Türkçesine çeviri faaliyetlerini de gerekli görerek ihmal etmeyen Ceyhan, kırk hadis, yüz hadis tercüme veya şerhi türünde bazı metinleri üzerine çalışmalar yapmıştır. Manzum ve mensur mahiyetteki hadis metinleri, bunların muhtevaları, müellifleri, yazım tarih ve sebepleri üzerine incelemeler yapan Ceyhan, bu eserlerin Latin alfabesine ve günümüz Türkçesine aktarımlarını yaparak alan, din ve kültür tarihi çalışmalarına katkılar sunmuştur.

4. BİYOGRAFİ VE BİBLİYOGRAFİ ÇALIŞMALARI

- 4.1. "I. Dünya Harbi Yıllarında Manisa'da Üsküplü Bir Mutasavvıf-Şair: Sadeddin Sırrî, Hayatı ve Eserlerinden Örnekler", Geçmişten

Günümüze Manisa- Şehzade II. Mehmed ve Manisa Tarihi- Kültürü- Ekonomisi (A. Ceyhan, 2018b)

- 4.2. 19. Asırda Bir Müderris, Müftü, Mütercim ve Şair: Manisalı Ahmed Esad Efendi (A. Ceyhan, 2022a)
- 4.3. Hacı İzzet Paşa'nın Bilinmeyen Bir Eseri: Mi'râc-ı Fahr-i Âlem (A. Ceyhan & Şığva, 2019)
- 4.4. Üsküplü Mutasavvıf Şair Sâdeddin Sırrî Hayatı Bazı Yazı ve Şiirleri II (P. D. A. Ceyhan, 2013)
- 4.5. 17. Asır Mevlevî Edebiyatından Bir Portre Antalyalı Âdem Dede (A. Ceyhan, 2011a)
- 4.6. Sivashlı Mutasavvıf Şair Ahmed Fehmi Erturan'ın Bazı Şiirleri (A. Ceyhan, 2011h)
- 4.7. Demirci'de Faal Bir Tasavvufî Ekolün Piri Seyyid Muhammed Fethu'l-maârif ve Türkçe Şiirleri (A. Ceyhan, 2010c)
- 4.8. Lâmiî Çelebi'nin Şevâhidü'n-nübüvve Tercümesi Üzerine (A. Ceyhan, 2011e)
- 4.9. Üsküplü Mutasavvıf Şair Sâdeddin Sırrî Hayatı Bazı Manzum ve Mensur Eserleri (A. Ceyhan, 2010f)
- 4.10. Sivashlı Mutasavvıf Şair Ahmet Fehmi (Erturan) Hakkında Yeni Bilgiler (A. Ceyhan, 2019d)
- 4.11. Manisalı Bir Sanatkâr Mutasavvıf Hasan Rızâ Efendi ve Dîvânı (A. Ceyhan, 2005)
- 4.12. Yunus Emre Hakkındaki Tarihî- Biyografik Kaynaklara Bütüncül Bir Bakış (A. Ceyhan, 2018c)
- 4.13.
- 4.14. Mehmet Süleyman Teymuroğlu ve Şiirleri (A. Ceyhan, 2022c)
- 4.15. Bazı Edebî Şahsiyetlerimizin Son Sözleri/ Son Şiirleri (A. Ceyhan, 2018a)
- 4.16.
- 4.17. Biyografi ve Bibliyografya Alimi Bursalı Mehmed Tâhir Bey in Eserleri (A. Ceyhan, 2010b)

4.18. Şeyhülislâm Kemalpaşazâde'ye Mâl Edilen Bazı Şiirler (A. Ceyhan, 2006d)

4.19. Âlim ve Şair Bir Osmanlı Müderrisi Pir Mehmed Azmî Bey (A. Ceyhan, 2000)

Biyografi ve bibliyografi çalışmaları Türk-İslam Edebiyatı araştırmalarında önemli yer tutar. Bir eser, yazarından bağımsız olamayacağı hasebiyle ilgili metnin doğru anlaşılabilmesi ve anlamlandırılabilmesi için yazarının bilinmesi önemlidir. Bununla birlikte metnin muhtevasının daha doğru anlaşılabilmesi için yazarın hayat hikâyesinin bilinmesi de oldukça faydalı ipuçları verecektir. Bu sebeple tarihî metinler üzerine yapılan hemen bütün çalışmalar öncelikle ilgili metnin yazarı ve diğer eserleri hakkında bilgi verilerek başlar. Çünkü hem bir eserin müellifinin bilinmesi hem de bir o yazarın külliyatının bilinmesi edebiyat tarihi açısından önem arz eder. Zaman zaman hatta belki sıklıkla müellifi bilinmeyen eserlere rastlanabildiği gibi bazan da bir eser yanlışlık veya dikkatsizlik neticesinde başka bir yazara mâl edilebilmektedir. Bunlar mutlak suretle yapılmaması ve yapılmışsa düzeltilmesi gereken hatalardır.

Biyografi ve bibliyografi hususlarının önemi dolayısıyla tezkireler, vefeyatnameler, Şakayık tercüme ve zeyilleri edebiyat tarihi araştırmacılarının en çok müracaat ettiği kaynakların başında gelir. Burada sayılan türden kaynakların önemli bir kısmı üzerine akademik çalışmalar yapıldığı ve neşredildiği malumdur. Kimi araştırmacılar bu neşirleri kullanırken kimileri de ilk kaynağa ulaşmayı önemsemekte ve bu neşirlerden ziyade daha doğru ve en temel kaynaktan bilgi aktarabilme hassasiyetiyle anılan metinlerin orijinallerini, asıllarını kullanmaya özen göstermektedir.

Doktorantı olmak vesilesiyle yakından tanıdığımız ve çalışmalarına bizzat şahitlik ettiğimiz Prof. Ceyhan'ın bu konudaki hassasiyeti onu tanıyan herkesçe de malumdur. Ceyhan, yayınladığı akademik çalışmaların kaynakçalarından da görüleceği üzere, herhangi bir eser veya müellif üzerine araştırma yaparken bulunabilecek en eski ve en temel kaynaklara, hatta ilgili hususta bilgi veren bütün kaynakların asıllarına ulaşabilmeyi son derece önemsemektedir. Bu onun akademik hassasiyetini gösteren önemli bir dikkattir. Buna ek olarak, üzerinde çalıştığı konu ile ilgili doğrudan veya dolaylı şekilde bilgiler veren tüm kaynaklara ulaşmaya gayret eden Ceyhan, ele aldığı konuyu tüm yönleriyle aktarmayı ve aydınlatmayı önemsemektedir. Ayrıca, ilk/en eski kaynaklardaki bilgileri dahi -varsa ve mümkünse- diğer kaynaklarla mukayese ederek doğrulama ve teyit ederek kullanma konusundaki ihtiyatlı tutumu ve çalışma hassasiyeti de burada anılması gereken bir husustur.

Prof. Dr. Âdem Ceyhan, yukarıda listesi verilen biyografi ve bibliyografi çalışmaları kaynakçasından da görüleceği üzere Yunus Emre'den yakın geçmişimize kadar pek çok şair/nasir ve eser üzerine incelemeler yapmış, onlarla ilgili yeni bilgiler vermiş, yanlışları düzeltmiş, eksikleri tamamlamış, bilinmeyenleri aydınlatmış yahut onlarla ilgili genel tespit ve değerlendirmelerde bulunmuştur. Bunlar edebiyat tarihi çalışmaları açısından örnek ve önemli yayınlar olarak Türk-İslam Edebiyatı çalışmaları arasında yerlerini almışlardır.

5. ATASÖZÜ/DURUB-I EMSAL ÇALIŞMALARI

- 5.1. 17. Asra Ait İki Kitapçık Nasreddin Hoca Hikâyeleri ve Türk Atasözleri (A. Ceyhan, 2011b)
- 5.2. Cemâli'nin Risâle-i Durûb-ı Emsâl'i (A. Ceyhan & Koşık, 2016)
- 5.3. Bazı Yazma ve Basma Türk Atasözü Derlemeleri (A. Ceyhan, 2011c)
- 5.4. Hıfzî'nin Manzûme-i Emsâl-i yahut Türk Atasözleri ve Deyimlerinin Havas Diline Çevrilmiş Hâli (Â. Ceyhan, 2010)
- 5.5. Atalardan Kalma Meseller (A. Ceyhan, 2006a)
- 5.6. Eski Bir Atasözleri Kitabı (A. Ceyhan, 1998)

Atasözleri veya eski tabiriyle durub-ı emsal, halk bilgelisinin, birikim ve tecrübesinin mahsulü olan sözlü ürünlerdir. Az ve öz olarak, belîğ bir şekilde insanlara türlü mesajlar veren ve onları iyiye, güzele yönlendirmeyi amaçlayan atasözleri, edebî metin yazarlarının da sıklıkla kullandıkları ibarelerdendir. Gerek edebî metinlerde başvurulan ifade yollarından olması, gerekse kendi yapısı itibarıyla edebî araştırmaların alanına giriyor olması, atasözleri üzerine pek çok çalışma yapılmasını sağlamıştır.

Bir milleti tanımanın ve onun kültürünü anlamının önemli yollarından biri de o milletin atasözlerini incelemektir. Yani atasözleri sadece bir konuda ders/mesaj vermez, aynı zamanda ait olduğu milletin kültürü, tarihi, felsefesi vs. hakkında da bilgiler verir. Dolayısıyla atasözlerinin incelenmesi, genelde kültür ve medeniyet tarihimiz özelde ise Türk-İslam Edebiyatı çalışmaları açısından önem arz eden çalışma konuları arasında sayılabilir.

Prof. Ceyhan'ın da atasözleri üzerine yapılmış önemli çalışmaları bulunmaktadır. Gerek çeşitli edebî eserlerde yer alan atasözlerinin tespiti ve değerlendirilmesi yönündeki, gerekse müstakil yazma ve basma eserlerdeki

atasözlerinin metinlerinin neşri ve incelenmesi yönündeki çalışmaları, Ceyhan'ın bu alana yaptığı katkılardandır. Ayrıca müstakil atasözü kitapları üzerine yapılmış çalışmaları da bulunmaktadır.

6. ESER/ŞİİR/METİN TANITMA ve İNCELEMELERİ

- 6.1. Âşık Veysel'in Şiirlerinde İslam ve Tasavvuf (Â. Ceyhan, 2023a)
- 6.2. Şirvanlı Habîbullâh'ın Esmâ-i Hüsnâ Şerhi (A. Ceyhan, 2016)
- 6.3. Sivashlı Sarihatîpzâdeler Ailesine Ait Yazma Bir Mecmua (A. Ceyhan, 2011i)
- 6.4. Dört Seçkin Dost'un Portresi Cevri İbrâhim Çelebi'nin Hilye-i Çihâr-Yâr-i Güzîn (A. Ceyhan, 2006b)
- 6.5. Reşidüddin Vatvat'ın "Matlubu Külli Talib..." Adlı Eserinin Bir Tercümesi (A. Ceyhan, 2020b)
- 6.6. 1892 ve 1893'te Basılmış Bir Türk Edebiyatı Antolojisi: Enmuzec-i Edebiyyat-ı Türkiyye (A. Ceyhan, 2019a)
- 6.7. Lutfî Mahlaşlı Bir Şairimizin Manzum Bir Eseri: Nazm-ı Nesr-i Leâl (Â. Ceyhan & Yılmaz, 2018)
- 6.8. Osman Salâhaddîn el-Mevlevî'ye Ait Olduğu Sanılan Bir Eser: Nesrû'l-leâlî Tercümesi (A. Ceyhan, 2017b)
- 6.9. Mehmed Ali Fethi'nin Terceme-i Nesayih-i Eflatun-ı İlâhi İsimli Eseri (Â. Ceyhan & Aydoğan, 2015)
- 6.10. Ahmed Muhtar Bey'in Şair Hanımlarımız İsimli Eseri (Â. Ceyhan, 2000a)
- 6.11. Süleyman Nahîfî ve Kasîde-i Mudariyye Tahmîsi (A. Ceyhan, 1997c)

Tarihî metinlerin tanıtımı, neşri ve edebî metin incelemeleri edebiyat araştırmacılarının temel çalışma konularındandır. Daha evvel neşredilmemiş veya gözden kaçmış, bilinmeyen metinlerin akademik çalışmalarla tanıtılması; bunların metinlerinin neşredilmesi ve akabinde bu metinlerin edebî olarak tenkit ve değerlendirmeye tabi tutulması, edebiyat tarihi çalışmaları için son derece mühimdir. Bu konuda yapılacak çalışmaların da titizlikle ve geniş bir kütüphane taramasıyla yapılması; konuyla ilgili bütün kaynaklara müracaat

edilerek ve eser değerlendirmesinde objektif davranılarak yapılması önemlidir. Ancak bu hususlara dikkat edilerek yapılan çalışmaların doğru neticeler ortaya koyacağı ve ilim dünyasına katkı sunacağı muhakkaktır.

Bu anlamda Prof. Ceyhan'ın eser ve metin tanıtımı, metin neşri, metin inceleme ve değerlendirmesi, muhteva tahlili gibi hususlarda önemli çalışmaları bulunmaktadır. Sahibi bilinmeyen yahut yanlış bilinen eserlerin incelenerek mevcut yanlış ve eksiklerin düzeltilmesi, hiç bilinmeyen veya çok dar bir çerçevede bilinen eserlerin tanıtılarak ilim âleminde bilinir hâle getirilmesi, bu türden metinlerin neşredilmesi gibi konularda önemli çalışmalar yapmış olan Ceyhan, aynı zamanda bu eser ve metinler üzerine inceleme, tenkit ve değerlendirme çalışmaları yaparak onların edebiyat sahasındaki yerini belirlemeye de gayret etmiştir. Bununla birlikte kimi yayınlarında müelliflerin bazı veya tüm eserlerindeki belirli temalar üzerine de çalışmalar yapan Ceyhan, o temanın müellifin eserlerindeki yerini ve o müellifin bu hususta edebiyat tarihindeki konumunu belirlemeye çalışmıştır. Bu türden çalışmalar, özellikle tasavvuf ve İslamî konular üzerine yapılmış olanlar, doğrudan doğruya Türk-İslam Edebiyatı'nın kapsamına girmektedir. Ceyhan'ın tanıttığı, neşrettiği, tenkit ve değerlendirmeye tabi tuttuğu eserlerle üzerinde muhteva çalışması yaptığı eserlerin neredeyse hepsinin dinî-tasavvufî özellikler arz ediyor olması, Ceyhan'ın bu alana katkılarını göstermektedir.

7. MEVLİD ÇALIŞMALARI

- 7.1. 16. Asır Osmanlı Şairlerinden Harîmî'nin Mevlidi: "Kitâb-ı Meşâhid-ı Mevlid-i Ahmedî (A. Ceyhan & Doğan, 2022)
- 7.2. Süleyman Çelebi ve Mevlid'inin Yeni Türk Edebiyatındaki Tesirleri ve Onlara Dair Bir Değerlendirme (A. Ceyhan, 2022d)
- 7.3. Süleyman Nahîfî'nin Mevlidü'n-Nebî Mesnevîsi (Â. Ceyhan, 2000b)
- 7.4. Sivashlı Şair Ahmed Fehmi ve Mevlidi (Â. Ceyhan, 2009)
- 7.5. Mevlid Sahibi Süleyman Çelebi'nin Hayatı ve Eserleri Hakkında Bilgi Veren Biyografik ve Tarihi Kaynaklar Üzerine Tenkidî Bir İnceleme (Â. Ceyhan, 2023b)

Yukarıda da bahsi geçtiği üzere Hz. Peygamber ve onunla ilgili hemen her konu, Türk-İslam Edebiyatı'nı besleyen en temel kaynaklar arasında yer almaktadır. Hz. Peygamber'in doğumu ve dünyayı şerefliendirmesi hadisesi de Müslümanlar için özel bir değere sahip olarak görülmüş ve özellikle onun

doğumunun anlatıldığı “mevlid” adı verilen eserler kaleme alınmıştır. Sözlükte “doğum yeri ve zamanı” anlamına gelen mevlid kelimesi, İslam toplumlarında özellikle Hz. Peygamber’in doğumunu anlatan eserleri ifade etmek için kullanılmıştır. Türk edebiyatında da mevlid türünde pek çok eser kaleme alınmıştır. Özellikle Süleyman Çelebi’nin *Vesiletü’n-necat* adındaki ve halk arasında kısaca *Mevlid* olarak bilinen eseri, türün en seçkin örneklerinden olması hasebiyle “mevlid” denince akla gelen ilk metin hâlini almıştır. Bu itibarla mevlid konusunda ve mevlid türü üzerinde yapılan bütün çalışmalar Türk-İslam Edebiyatı’nın temel çalışmaları arasında kabul edilir.

Prof. Dr. Âdem Ceyhan’ın gerek mevlid türü ve bu türdeki bazı eserler gerekse Süleyman Çelebi’nin *Vesiletü’n-necat* isimli eseri üzerine yapılmış önemli çalışmaları bulunmaktadır.

Prof. Ceyhan, Süleyman Çelebi’nin hayatı ve eserleri üzerine bilgi veren biyografik ve tarihi kaynaklar üzerine yaptığı çalışmasında, onun hayatıyla ilgili verilen bilgileri tenkitli bir şekilde değerlendirerek en doğru bilgileri tespate gayret etmiştir. Başka bir çalışmasında ise hem Süleyman Çelebi’nin *Mevlid*’inin Yeni Türk Edebiyatı’ndaki tesirlerini incelemiş hem de yine *Mevlid* ve müellifi hakkındaki bilgi, övgü, tahmin ve iddiaları değerlendirmiştir. Ceyhan’ın bu çalışmaları hem Süleyman Çelebi’nin hayatı ve eserleriyle ilgili tenkidî bilgiler nakletmesi hem de özellikle *Mevlid*’i hakkında titizlikle değerlendirilmiş ve kritik edilmiş bilgiler ihtiva ediyor olması açısından önem taşımaktadır.

Bunlar dışında *Mesnevî* mütercimi Süleyman Nahîfi’nin, Sivaslı Ahmed Fehmî’nin ve Harîmî’nin mevlidleri üzerine de çalışmaları bulunan Ceyhan, özelde Süleyman Çelebi’nin hayatı ve *Mevlid*’ine dair, genelde ise diğer mevlid türü eserler ve mevlid türüne dair verdiği bilgilerle, bu literatüre önemli katkılar sunmuş bir araştırmacıdır.

8. NASİHAT-NÂME/PEND-NÂME ÇALIŞMALARI

- 8.1. Harputlu Yusuf Şükri’nin Nesâyih (Nasihatlar)ı –Günümüz Türkçesiyle- (A. Ceyhan, 2021b)
- 8.2. Harputlu Ömer Naîmî’nin İslâmî Bilgi ve Öğüt Veren Bir Nasihatnamesi (Â. Ceyhan, 2020)
- 8.3. Hz. Ali’nin Mısır Valisine Nasihatları: Ahd-nâme-i Emîrül-Mü’minin İmâm Ali (A. Ceyhan & Kayaokay, 2018)
- 8.4. Dört Halifeye Dair Menkıbeler ve Râfîzî’ye Nasihatler (Â. Ceyhan

& Koyuncu, 2017)

8.5. Eğitim Bakımından Gülistan (A. Ceyhan, 2007)

8.6. Harîmi'nin Kasîde Şeklinde Bir Nasihat-nâmesi: Kasîde-i Levâyih-i Nesâyih (A. Ceyhan & Yılmaz, 2021)

Nasihât-nâme yahut pend-nâme adı verilen türdeki eserlerin hemen hepsi, İslam usûl ve esaslarına göre kaleme alınmış; inanç, ibadet, ahlak, tasavvuf, âdâb gibi konularda bilgi ve öğütler ihtiva eden eserlerdir. Bu minvaldeki edebî ürünler İslamî bir esas ve muhtevaya sahip olarak insanları iyi, güzel, doğru, ahlaklı, vb. olana yöneltecek mahiyette nasihatlar içermeleri sebebiyle hem öğretici birer metin olarak kabul görür hem de menşe ve muhtevaları itibarıyla Türk-İslam Edebiyatı'nın temel eserleri arasında yer alırlar.

Prof. Ceyhan, bu türdeki eserler üzerine de çalışmalar yapmıştır. Nasihat-nâme veya pend-nâme olarak anılan farklı yazarların çeşitli eserleri üzerine çalışmaları bulunmaktadır. Bu çalışmalarında ilgili eserleri üslûp, muhteva, yapı, vb. bakımlarından inceleyip değerlendiren Ceyhan, müellifleri ve eserlerin temel özellikleri hakkında da geniş bilgiler vermiştir. Daha önce, Ceyhan'ın tarihî metinlerin nesre ve günümüz Türkçesine aktarılması konusunda gayret gösterdiğini ifade etmiştik. Anılan hassasiyetini bu türdeki çalışmalarında da ortaya koyan Ceyhan, yayımladığı eserleri imkân dahilinde günümüz Türkçesine aktararak söz konusu metin ve eserlerin çağımız okuruna da hitap eder hâle gelmesine gayret etmiştir.

Pend-nâme ve nasihat-nâme gibi eserler sadece basit bir nasihat verme özelliği taşımaz, okurlarını din ve ahlak konularında eğitmeyi hedeflerler. Yazılmalarındaki temel gaye budur. Dolayısıyla sadece nasihat-nâme özelinde değil, genel anlamda tarihî metinler yoluyla günümüz okurlarının eğitilmesinin lüzumunun bilinciyle hareket eden Ceyhan, Fars klâsiklerinden olan *Gülistan* üzerine yazılmış bir yazıdan hareketle bu eseri *eğitim* açısından değerlendirerek günümüz Türkçesine aktarmıştır. Bütün bu çalışmalar, Ceyhan'ın Türk-İslam Edebiyatı sahasındaki yayınlarından.

9. USÛL, DEĞERLENDİRME ve TENKİT ÇALIŞMALARI

9.1. Türk Tarih ve Edebiyatı Araştırmalarında Usûl Üzerine (A. Ceyhan, 2002)

9.2. “Değerli Meslektaşlarım Ramazan, Fatih, Erdem ve Tuğba”, Klasik Türk Edebiyatı Araştırmacılarına Mektuplar (A. Ceyhan, 2012d)

9.3. Vehbî'nin Lûtfiyye'si Hakkında Bazı Takdir ve Tenkitler (Â. Ceyhan, 2018)

Köprülü'nün tarifiyle usûl, “zihnin hakikate ermek için takibe mecbur olduğu yol”dur. (Köprülü, 2004, s. 3) Yine onun ifadesine göre, “her ilim, ancak kendine mahsus usûllerin kullanılması ile teşekkül edebilir.”(Köprülü, 2004, s. 3) Buradan anlaşılacağı üzere ilmin temeli *usûl*'dür. Ancak doğru *usûl* ile doğru bilgi elde edilebilir. Bu noktadan hareket eden Ceyhan'ın özellikle “Türk Tarih ve Edebiyatı Araştırmalarında Usûl Üzerine” başlıklı çalışması usûl konusunda kaleme alınmış önemli bir makaledir. Ceyhan bu çalışmasının maksadını şu şekilde açıklar:

Bu yazımızda Türklerin İslâm medeniyeti dairesine girdikleri zamandan yirminci asra kadar, bilhassa Osmanlı Devleti devrinde meydana getirdikleri tarihî ve edebî metinlerin aslî hâlleriyle, dilini değiştirmeksizin yeni harflerle veya sadeleştirerek neşri, şerhi ve incelemesi konusundaki yayınlarda gördüğümüz birtakım eksiklik ve yanlışlar üzerinde duracak; bunların tamamen giderilmesi yahut en aza indirilmesi yolunda bazı düşüncelerimizi arz edeceğiz. (A. Ceyhan, 2002, ss. 429-430)

Ceyhan'ın bahsettiği konulara dair görüş ve önerilerine yer verdiği bu çalışması, ilgili hususta bir usûl oluşturulması yönündeki çabalarını ortaya koymaktadır. Buna ek olarak aralarında bizim de bulunduğumuz doktorantlarına hitaben yazdığı “Değerli Meslektaşlarım Ramazan, Fatih, Erdem ve Tuğba - Klasik Türk Edebiyatı Araştırmacılarına Mektuplar” başlıklı yazısı da Ceyhan'ın bilhassa yolun başındaki genç araştırmacılara tavsiyelerde bulunduğu; alandaki çalışmaların daha nitelikli, araştırmacıların daha donanımlı ve titiz olabilmelerini temin etmek maksadıyla kaleme alınmış dikkati haiz bir metindir. Bu, hem tarihî metin çalışmaları hem de Türk-İslam Edebiyatı çalışmaları yapan genç akademisyenlerin okuyup ders ve örnek alabileceği önemli bir çalışmadır.

SONUÇ

Prof. Dr. Âdem Ceyhan, Eski Türk Edebiyatı alanında bilim uzmanı, doktor, doçent ve profesör ünvanlarını almış olsa da alanların müşterekliğinin fazlalığı sebebiyle çalışmalarının çoğu Türk-İslam Edebiyatı sahasına da girmekte ve dolayısıyla Ceyhan, bu alanda ciddi sayıda yayın sahibi araştırmacılar arasında bulunmaktadır.

Özellikle Hz. Ali'nin yüz sözü üzerine çalışmaları, Ceyhan'ı bu alandaki en velud araştırmacı yapmaktadır. Konuyla ilgili farklı müelliflere ait onlarca eser Ceyhan tarafından tanıtılmış, neşredilmiş ve incelenmiştir. Bunun yanında Ceyhan'ın hadis tercüme ve şerhleri, siyer ve mevlid metinleri, nasihat-

nâmeler, atasözleri, biyografi gibi farklı türlerdeki metin ve eserler üzerine de önemli çalışmaları bulunmaktadır.

Prof. Ceyhan'ın yayınları genel olarak değerlendirildiğinde belli hususları özellikle önemsendiği görülmektedir. Bunların başında birinci elden kaynaklara ulaşmak noktasındaki hassasiyeti gelmektedir. İncelediği eser veya müellife dair doğrudan veya dolaylı şekilde bilgi veren bütün kaynaklara ulaşmaya önem veren Ceyhan, konuyla ilgili aslı/ilk elden bilgi veren kaynaklara müracaat etmeyi de son derece gerekli görmektedir. Bunun yanında kaynaklarda geçen bilgilerin doğruluğunun teyit edilmesi noktasındaki hassasiyeti de dikkat çekmektedir. İlk kaynaklarda dahi hata olabileceği ihtimalini göz ardı etmeyerek elde edilen bütün bilgilerin tenkidî bir gözle ve mümkünse başka kaynaklarla doğrulanarak kullanılmasına önem vermektedir.

Ceyhan'ın çalışmalarında dikkat çeken bir başka husus da manzum metinleri nesre ve günümüz Türkçesine çevirmeyi teamül edinmiş olmasıdır. Tarihi metinlerin neşrinin günümüz okurlarının istifade edebileceği bir şekilde sunulması gerektiğini düşünen Ceyhan, yayımladığı metinleri günümüz Türkçesine çevirme konusunda hassas davranmaktadır.

Ceyhan'ın yakın dönem edebiyatı üzerine çalışmaları da önem arz etmektedir. Yakın dönemde yaşamış müellifler veya neşredilmiş eserler üzerine de çalışmaları bulunan Ceyhan, aynı ilmi hassasiyetlerini bu yayınlarında da ortaya koymuştur.

Bütün bu tespitlerin ardından Ceyhan'ın Türk-İslam Edebiyatı sahasına giren onlarca yayını olduğu; bunların önemli konularda yazılmış müracaat eserleri arasında yer aldığı söylenebilir. Tarihi metinlerin günümüz insanını eğitime işlevini özellikle vurgulayan Ceyhan, bunu temin etmek için nesre ve günümüz Türkçesine çeviri usûllerini özellikle kullanmıştır. Usûl ile ilgili makalesinde ve *Klasik Türk Edebiyatı Araştırmacılarına Mektuplar* isimli kitaptaki yazısında da daha nitelikli akademik çalışmalar ortaya konulabilmesi için dikkat edilmesi gereken hususlarla uyulması gereken yöntem ve metotlara dair tekliflerini ortaya koymuştur.

KAYNAKÇA

Baş, M. Ş. (2019). Bir İlahiyat Bilim Dalı Olarak Türk-İslâm Edebiyatı. *İslami İlimler Dergisi*, 14 (2), Article 2. <https://doi.org/10.34082/islamiilimler.630666>

Ceyhan, Â. (1997a). Eski Türk Edebiyatında Sad-Kelime-i Ali Derleme Tercüme ve Şerhlerine Dair. *Celal Bayar Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Manisa, Sayı 1, 232-255.

- Ceyhan, Â. (1997b). Kanunî'nin Bir Gazelinin Düşündürdükleri. *Erciyes*, (Kayseri), Eylül, Sayı 237, 1-5.
- Ceyhan, Â. (1997c). Süleyman Nahîfî ve Kasîde-i Mudariyye Tahmîsi. *Akademik Bakış*, 3, 32-43.
- Ceyhan, Â. (1998). Eski Bir Atasözleri Kitabı. *Bir: Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 9-10, s. 109-132.
- Ceyhan, Â. (2000a). Ahmed Muhtar Bey'in Şair Hanımlarımız İsimli Eseri. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 8, 299-350.
- Ceyhan, Â. (2000). Âlim ve Şair Bir Osmanlı Müderrisi: Pir Mehmed Azmî Bey ve Eserleri. *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, 1, 243-286.
- Ceyhan, Â. (2000b). Süleyman Nahîfî'nin Mevlidü'n-Nebî Mesnevîsi. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 14, 89-140.
- Ceyhan, Â. (2001). Muallim Nâcî'nin Emsâl-i Alî Tercümesi. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi [Selçuk Üniversitesi]*, 9, 277-325.
- Ceyhan, Â. (2002). Türk Tarih ve Edebiyatı Araştırmalarında Usûl Üzerine. *Yeni Türkiye Dergisi*, 43, 429-439.
- Ceyhan, Â. (2003). Harîmî'nin Hz. Ali'den Kırk Vecize Tercümesi. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, I (2), 45-58.
- Ceyhan, Â. (2003). Usûlî'nin Hadis ve Vecize Tercümeleri. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, XXX, 147-188.
- Ceyhan, Â. (2004). Vahdeti'nin Sad Kelime-i Hazret-i Murtaza Tercümesi. *Ahîlik Araştırma Dergisi*, 1 (1), 21-67.
- Ceyhan, Â. (2005). Eski Bir Vecizeler Kitabı: Edâyî'nin Sad-Kelime-i Alî Tercümesi. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, III (1), 15-46.
- Ceyhan, Â. (2005). Manisalı Bir Sanatkâr Mutasavvıf Hasan Rızâ Efendi ve Dîvânı. İçinde *Manisa Şehri Bilgi Şöleni Bildiriler* (ss. 131-176). Manisa Celal Bayar Üniversitesi Yayınları.
- Ceyhan, Â. (2006a). "Atalardan Kalma Meseller". *Ayla Demiroğlu Kitabı*, Kutup Yıldızı Yay. İstanbul, 237-257.
- Ceyhan, Â. (2006b). "Dört Seçkin Dost'un Portresi" Cevrî İbrâhim Çelebi'nin Hilye-i Çihâr-Yâr-i Güzin'i. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, IV (1), 1-28.
- Ceyhan, Â. (2006c). Şehzade Bayezid'in Son Şiiri. *Edebiyat Otağı*, Sayı 6, 5-13.

- Ceyhan, Â. (2006d). Şeyhülislâm Kemalpaşazâde'ye Mâl Edilen Bazı Şiirler. *Edebiyat Otağı*, 4, 11-19.
- Ceyhan, Â. (2006e). *Türk Edebiyatında Hz. Ali Vecizeleri*. Öncü Kitap.
- Ceyhan, Â. (2007). Eğitim Bakımından Gülistan. *Turkish Studies = Türkoloji Araştırmaları: International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, II (4 (1), 228-246.
- Ceyhan, Â. (2008a). Azmi'nin Kırk Hadis Tercümesi. *Prof. Dr. Abdülkadir Karahan'ın Anısına Uluslararası Divan Edebiyatı Sempozyumu*, Beykoz Belediyesi, 131-156.
- Ceyhan, Â. (2008b). Kadı Burhâneddin'den Şahane Şiirler. *Hayat Ağacı: Kültür Sanat ve Çevre Dergisi*, 11, 51-57.
- Ceyhan, Â. (2009). Sivaslı Şair Ahmed Fehmi ve Mevlidi. *Cumhuriyet Döneminde Sivas Sempozyumu Bildirileri*, I, 577-626.
- Ceyhan, Â. (2010a). *Ahlâk Düsturu Hazret-i Ali'nin Şiir ve Vecizelerinden Seçmeler*. Buhara Yayınları.
- Ceyhan, Â. (2010b). Biyografi ve Bibliyografya Âlimi Bursalı Mehmed Tâhir Bey'in Eserleri. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (2), 1-16.
- Ceyhan, Â. (2010c). Demirci'de Faal Bir Tasavvufî Ekolün Piri Seyyid Muhammed Fethu'l-maârif ve Türkçe Şiirleri. İçinde *I. Demirci Araştırmaları Bilgi Şöleni* (ss. 229-272). Lisans Yayıncılık.
- Ceyhan, Â. (2010). Hıfzî'nin Manzûme-i Emsâl'i Yahut Türk Atasözleri ve Deyimlerinin "Havas" Diline Çevrilmiş Hâli. *Journal of Turkish Studies = Türklük Bilgisi Araştırmaları*, XXXIV (1), s. 85-119.
- Ceyhan, Â. (2010d). Kanuni'nin Bir Gazelinin Yankıları. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 2, s. 33-60.
- Ceyhan, Â. (2010e). Nabi'nin Şiir ve Diğer Edebi Konular Hakkındaki Görüşleri. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 5, s. 1-34.
- Ceyhan, Â. (2010f). Üsküplü Mutasavvıf-Şair Sadettin Sırrı Hayatı, Bazı Manzum ve Mensur Eserleri. *Uluslararası Balkanlarda Türk Varlığı Sempozyumu*, I, 186-213.
- Ceyhan, Â. (2011a). 17 Asır Mevlevî Edebiyatından Bir Portre Antalyalı Âdem Dede. *Journal of Turkology*, 21 (1), 141-166.
- Ceyhan, Â. (2011b). 17. Asra Ait İki Kitapçık: Nasreddin Hoca "Hikâye"leri ve Türk Atasözleri. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi = Journal of Social Sciences*, IX (2), 121-160.

Ceyhan, Â. (2011c). Bazı Yazma ve Basma Türk Atasözü Derlemeleri. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 4, 175-225.

Ceyhan, Â. (2011d). *Emsâl-i Alî Hazret-i Ali'nin Hikmetli Sözleri*. Buhara Yayınları.

Ceyhan, Â. (2011e). Lâmiî Çelebi'nin Şevâhidü'n-Nübüvve Tercümesi Üzerine. *Bursalı Lâmiî Çelebi ve Dönemi*, Bursa, 225-246.

Ceyhan, Â. (2011f). Mehmed Ali Fethi'nin Hz. Ali'den Kırk Söz Tercümesi: "Terceme-i Kelâm-ı Erbaîn-i Hazret-i Aliyyü'l-Murtaza". *Sûfî Araştırmaları (Dergi)*, II (3), 11-42.

Ceyhan, Â. (2011g). Prens Bismarck'ın Kur'an ve Hz. Peygamber Hakkındaki Sözlerinin Nazmen Tercümesi. *Berceste*. Sayı 106.

Ceyhan, Â. (2011h). Sivaslı Mutasavvıf Şair Ahmed Fehmi Erturan'ın Bazı Şiirleri. *Müjgan Üçer'e Armağan*, haz. Tekin Şener, M. Ali Erdoğan, İstanbul, 295-331.

Ceyhan, Â. (2011i). Sivaslı Sarıhatipzadeler Ailesine Ait Yazma Bir Mecmua. *Kültür Tarihimizde Sivaslı Bir Aile Sarıhatipzadeler*, Sivas, 107-140.

Ceyhan, Â. (2011j). Tarihi Manzum Metinleri Nesre Çevirme Meselesi: Belîğ'in Gül-i Sad-Berg'i Örneği. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (1), 103-139.

Ceyhan, Â. (2012a). Bektâşî-Meşrep Bir Molla'nın Hz. Ali'den Yüz Söz Açıklaması: İmamzâde Mustafa Vehbî'nin Sad-Kelime-i Alî Şerhi. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 64, 233-248.

Ceyhan, Â. & Cankurt (2012b). "Vardarlı Bir Hocadan Dostlara Armağan: Hz. Ali'nin Yüz Sözünün Şerhi: Tuhfetü'l-ihvân", *Uluslar arası Balkanlarda Türk Varlığı Sempozyumu Bildirileri*, (10-12 Mayıs), haz. Ünal Şenel, Manisa, c. 1, 279-311.

Ceyhan, Â. (2012c). "Sade Nesir Örneği Bir Vecize Derlemesi: Nesrû'l-leâli'nin Mütercimi Meçhul Bir Tercümesi", *Dil ve Edebiyat Araştırmaları*, İstanbul 2012, Sayı Kış 05, 51-92.

Ceyhan, Â. (2012d). Değerli Meslektaşlarım Ramazan, Fatih, Erdem ve Tuğba. *Klasik Türk Edebiyatı Araştırmacılarına Mektuplar*, haz. Sibel Üst, Kesit Yayınları, İstanbul, 13-34.

Ceyhan, Â. (2012e). Dîvân-ı Hulûsî-i Darendevî'den Şerhler. İçinde *Mutasavvıf Şair Osman Hulûsî'nin Bir Gazeli* (ss. 101-119). Nasihat Yayınları.

Ceyhan, Â. (2013). Üsküplü Mutasavvıf- Şair Sadeddin Sırrı Hayatı, Bazı Yazı ve Şiirleri- II. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (1), 427-445.

Ceyhan, Â. (2013a). “Hz. Ali Cenk-namelerinin Tesirleri ve Yeniden Yazılması Meselesi”, *Âşık Paşa ve Anadolu'da Türk Yazı Dilinin Oluşumu Sempozyumu - Bildiriler- 1-2 Kasım Kırşehir*, 115-154.

Ceyhan, Â. & Özdemir (2013b). “Hz. Ali'ye Ait Yüz Sözün Manzum Bir Tercümesi”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, Sayı 10, 229-274.

Ceyhan, A. (2014). *Reşîdüddin Vatvat Hazret-i Ali'nin Yüz Sözü Gül-i Sad-Berg*. Buhara Yayınları.

Ceyhan, Â., & Aydoğan, T. (2015). Mehmed Ali Fethi'nin Terceme-i Nesâiyih-ı Eflâtûn-ı İlâhî İsimli Eseri. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi = Journal of Social Sciences*, XIII (1), 445-467.

Ceyhan, Â. (2015a). Şirvanlı Hatiboğlu Habîbullah'ın Hz Ali'den Yüz Söz Tercümesi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13 (3), 323-354.

Ceyhan, Â. (2015b). Şirvanlı Hatiboğlu Habîbullâh'ın Kırk Hadis Tercümesi. *Erdem*, 69, 53-72.

Ceyhan, Â. (2015c). Vardarlı Abdülhadi'nin Hz. Ali'ye Ait Yüz Söz Üzerine Şerhi Tuhfetü'l-ihvan'ın Günümüz Türkçesine Çevirisi. *Yeni Türkiye Dergisi*, 67, 2461-2481.

Ceyhan, Â. & Koşık (2015). “Ebü'l-Macid b. Sıdkı'nın Nehcü'l-belaga'dan Tercümeleri”, *Türk Dünyası Kültür Araştırmaları Dergisi*, Aralık, Sayı 4, 41-62.

Ceyhan, Â. (2016). Şirvanlı Habîbullâh'ın Esmâ-i Hüsnâ Şerhi. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 17 (17), 13-54.

Ceyhan, Â. *Hürşık*. Diyarbakırlı Said Paşa'nın Miraciyyesinden..., 15 Mayıs 2015, s. 6.

Ceyhan, Â. *Hürşık*. Ziyâ Paşa'nın Hz. Peygamber'i Övene Bir Şiiri, 9 Ekim 2015. (Şairin “Çün lücce-i aşk zâhir oldu/ Ol dürr-i yetim zâhir oldu” beytiyle başlayan na'tinin nesre çevirisi).

Ceyhan, Â. *Hürşık*. Bir Osmanlı Âliminin Dostlarına Nasihatı, 31 Ekim 2015, s. 6. (Mehmed Tevfik'in Kasâ'id-i Tevfik adlı eserindeki “Nasîhatü'l-ihvân” adlı şiirinin kısmen günümüz Türkçesine çevirisi).

Ceyhan, Â. *Hürşık*. Yahya Kemâl'in Ezân-ı Muhammedî Adlı Şiiri, 13 Kasım 2015.

Ceyhan, Â. *Hürşık*. Klâsik Eserlerimizi Okurken..., 27 Kasım 2015. (Keykâvus'un Kabusnâme adlı eseri hakkında).

- Ceyhan, Â. *Hürîşık*. Yahyâ Kemâl'in İthâf Şiiri Üzerine, 11 Aralık 2105. (Mizahi bir şerh).
- Ceyhan, Â. *Hürîşık*. Fahreddîn-i Râzî'nin Bir Hıristiyanla Tartışması, 8 Ocak 2016, s. 6. (Muallim Nâcî'nin tercümesinin günümüz Türkçesine çevirisi).
- Ceyhan, Â. *Hürîşık*. Manisalı Birrî'nin Bilgece Bir Şiiri, 19 Ocak 2016.
- Ceyhan, Â. *Hürîşık*. Şeyyad Hamza'nın Bir Şiiri, 29 Ocak 2016. ("Niçe ecelden kaçuban işret kovasın dün ü gün" mısrayla başlayan şiirin şerhi)
- Ceyhan, Â. *Hürîşık*. Sultan II. Bâyezîd'in Bir Bahar Şiiri, 16 Nisan 2016. (Adlî'nin "Hâb-ı gafletden uyanup zînet-i eşcâra bak/ Kudret-i Hakka nazar kıl revnak-ı ezhâra bak" matlalı gazelinin şerhi).
- Ceyhan, Â., & Ceyhan, Y. (2016). Yirminci Asır Türk Edebiyatı Yazarı Dr. Otto Hachtmann'a Göre Mehmed Âkif. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14 (1), 469-492.
- Ceyhan, Â., & Koşık, S. (2016). Cemâlî'nin Risâle-i Durûb-ı Emsâl'i. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 16, 33-76.
- Ceyhan, Â., & Karadeniz, Y. (2017). Mütercimi Bilinmeyen Bir Sad-Kelime-i Alî Tercümesi. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 60, 1-32.
- Ceyhan, Â., & Koyuncu, F. (2017). Dört Halifeye Dair Menkıbeler ve Râfîzî'ye Nasihatler. *Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, XLI(1), 1-43.
- Ceyhan, Â. (2017a). 17. Asırda Yaşamış Aksaraylı Bir Âlim, Şair Ve Yazar: Dânişî Şa'bân bin Mustafa'nın Hayatı, Eserleri ve Hz. Ali'den Yüz Söz Tercümesi. *Türkiyat Mecmuası*, 27 (1), 65-99.
- Ceyhan, Â. (2017b). Osman Salâhaddîn el-Mevlevî'ye Ait Olduğu Sanılan Bir Eser: Nesrül-leâlî Tercümesi. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 18 (18), 29-84.
- Ceyhan, Â. *Hürîşık*. Şehirlerin Yetimlerine, 16 Haziran 2017, s. 9. (Cenap Şehabeddin'in 1313'te Servet-i Fünun nüsha-i mümtâzesinde çıkmış "Eytâm-ı Şühedâya" adlı yazısının günümüz Türkçesine çevirisi).
- Ceyhan, Â. *Hürîşık*. İbnü'l-Emin Mahmud Kemâl'den Nükteler, 23 Haziran 2017.
- Ceyhan, Â. *Hürîşık*. Sinema Derdi, 13 Ocak 2018, s. 9. (Refik Halid'in 9 Mayıs 1918 tarihli *Yeni Mecmua*'da çıkan aynı başlıklı yazısının büyük kısmının günümüz Türkçesine çevirisi).
- Ceyhan, Â. *Hürîşık*. Kimden İste(me)meli veya Azmî'nin Bilgece Bir Şiiri, 12 Temmuz 2018.
- Ceyhan, Â. *Hürîşık*. Mehmed Âkif'in "Bir Gece" Şiiri, 22 Kasım 2018.

- Ceyhan, Â., & Yılmaz, H. (2018a). "Lutfî" Mahlaslı Bir Şairimizin Manzum Bir Eseri: Nazm-ı Nesr-i Leâl. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi = Journal of Social Sciences*, XVI (1), 417-462.
- Ceyhan, Â., (2018b). "Aksaraylı Dânişî'nin Nesrû'l-leâlî Tercümesi", *Bir Devr-i Kadim Efendisi- Prof. Dr. Tahir Üzgör'e Armağan*, Editörler Üzeyir Aslan, Hakan Taş, Ömer Zülfe, Yayınevi, Ankara, 167-247.
- Ceyhan, Â., & Ata, B. (2018). Mütercimi Bilinmeyen Bir Kırk Hadis Tercümesi: Kırk Dilber. *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 114-153.
- Ceyhan, Â., & Kayaokay, İ. (2018). Hz. Ali'nin Mısır Valisine Nasihatları: Ahd-nâme-i Emîrû'l-Mü'minin İmâm Ali. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 21 (21), 49-84.
- Ceyhan, Â. (2018a). Bazı Edebî Şahsiyetlerimizin Son Sözleri/ Son Şiirleri. *Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi*, 5 (13), 1-15.
- Ceyhan, Â. (2018b). I. Dünya Harbi Yıllarında Manisa'da Üsküplü Bir Mutasavvıf-Şair: Sadeddin Sırrî, Hayatı ve Eserlerinden Örnekler. İçinde *Geçmişten Günümüze Manisa- Şehzade II. Mehmed ve Manisa Tarihi- Kültürü-Ekonomisi* (ss. 1321-1369). Manisa Celal Bayar Üniversitesi Yayınları.
- Ceyhan, Â. (2018). Vehbî'nin Lütüfiyye'si Hakkında Bazı Takdir ve Tenkitler. İçinde *Sünbülzâde Vehbî Kitabı*. Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi Yayınları. ss. 65-121.
- Ceyhan, Â. (2018c). Yunus Emre Hakkındaki Tarihî- Biyografik Kaynaklara Bütüncül Bir Bakış. *Uluslararası Yunus Emre ve Anadolu'da Türk Yazı Dilinin Gelişimi Sempozyumu*, 4-6 Ekim, Bildiriler Kitabı, Kırşehir, (ss. 1-19).
- Ceyhan, Â. Hürîşık. Bir Annenin Kızına Öğütleri, 15 Şubat 2019. (Ahmed İhsan'ın 1887'de *Manzara* dergisinin 5 ve 6. sayısında çıkan "Bir Vâlîde Tarafından Sevgili Kızına" başlıklı yazının kısmen günümüz Türkçesine çevirisi).
- Ceyhan, Â., & Şığva, B. (2019). Hacı İzzet Paşa'nın Bilinmeyen Bir Eseri: Mi'râc-ı Fahr-i Âlem. *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 2 (2), 869-911.
- Ceyhan, Â., & Yılmaz, H. (2019). Arapça Güzel Sözler Derlemesi Nesrû'l-leâlî'nin Mensur Bir Tercümesi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17 (3), 96-136.
- Ceyhan, Â. (2019a). 1892 ve 1893'te Basılmış Bir Türk Edebiyatı Antolojisi: Enmüzc-i Edebiyyât-ı Türkiyye. *Erdem: İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi = Journal of Humanities and Social Sciences*, 76, 65-88.
- Ceyhan, Â. (2019b). Aksaraylı Hasan Rızâî'nin Sad-Kelime-i Ali Tercümesi. *Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi*, 6, 371-400.

- Ceyhan, Â. (2019c). Hz. Ali'ye Ait Yüz Sözün Bir Tercümesi: Sad-Kelime-i Hazret-i Ali. *Vakıf İnsan Prof. Dr. Hikmet Özdemir Armağanı*. Kriter Yayınları, İstanbul. 277-359.
- Ceyhan, Â. (2019d). Sivaslı Mutasavvıf Şair Ahmed Fehmi (Erturan) Hakkında Yeni Bilgiler. *Her Yönüyle Sivas Kongresi'nin 100. Yılında Sivas Uluslararası Sempozyumu, IV*, Sivas, 337-370.
- Ceyhan, Â., & Koyuncu, F. (2020). Kastamonulu Müderris Hâceğizâde Mustafa Efendi'nin Sad-Kelime-i Hz. Ali Tercümesi. *Hikmet - Akademik Edebiyat Dergisi*, 13, 84-153.
- Ceyhan, Â., & Yılmaz, H. (2020). Mütercimi Bilinmeyen Bir Nesrû'l-leâlî Tercümesi. *ESTAD Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 3 (1), 147-186.
- Ceyhan, Â. (2020). Harputlu Ömer Naîmî'nin İslâmî Bilgi ve Öğüt Veren Bir Nasihatnamesi: Manzûme-i Naîmiyye. *ESTAD: Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi = Journal Of Old Turkish Literature Researches*, III (2), 381-486.
- Ceyhan, Â. (2020a). Reşidüddin Vatvat'ın "Matlûbu Külli Tâlib..." Adlı Eserinin Bir Tercümesi. *Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi*, VIII (19), 513-542.
- Ceyhan, Â. & Ekinci, R. (2020b). Latifi'nin Nesrû'l-leâlî Tercümesi: Nazm-ı Cevâhir. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 2(25), 79-190.
- Ceyhan, Â. (2020c). Şair İsmâil'in Hz. Ali'ye Ait Yüz Söz Tercümesi. *Kalemname*, 5 (9), 16-57.
- Ceyhan, Â., & Cankurt, M. H. (2021). *Tuhfetü'l-ihvân (Dostlara Armağan) Hazret-i Ali'nin Yüz Sözü*. T.C. Aksaray Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Kültür Yayınları.
- Ceyhan, Â., & Kurt, H. (2021). Harîmî'nin Kırk Arapça Bilgece Sözün Tercümesinden İbaret Bir Eseri: Çihil (Kelimât-ı) Hikmet. *ESTAD: Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, VI (1), 222-251.
- Ceyhan, Â., & Yılmaz, H. (2021). Harîmî'nin Kaside Şeklinde Bir Nasihatnamesi: Kasîde-i Levâyih-i Nesâyih. *Mecmua: Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, VI (12), 1-23.
- Ceyhan, Â. (2021a). 16. Asır Divan Şairlerinden Sirâcî'nin Manzum Hadis Tercümeleri. *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 7 (4), 985-1017.
- Ceyhan, Â. (2021b). Harputlu Yusuf Şükrî'nin Nesâyih (Nasihatlar)'i - Günümüz Türkçesiyle-. *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, VII (3), 577-621.

Ceyhan, Â. (2022a). 19. Asırda Bir Müderris, Müftü, Mütercim ve Şair: Manisalı Ahmed Esad Efendi. *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 5 (1), 27-55.

Ceyhan, Â. (2022b). Hz. Ali'ye Ait Bazı Güzel Sözlerin Mensur Bir Tercümesi: Tercemet-i Kelâm-ı Ali Radiyallâhu [Anh]. *KÜLLİYAT Osmanlı Araştırmaları Dergisi*, Nisan (16), 37-86.

Ceyhan, Â. (2022c). Mehmet Süleyman Teymuroğlu ve Şiirleri. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 29 (29), 402-477.

Ceyhan, Â. (2022d). Süleyman Çelebi ve Mevlid'inin Yeni Türk Edebiyatındaki Tesirleri ve Onlara Dair Bir Değerlendirme. *ESTAD: Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi = Journal Of Old Turkish Literature Researches*, V (3), 958-1068.

Ceyhan, Â., & Yılmaz, H. (2022). 16. Asır Osmanlı Şairlerinden Harîmî'ye Ait Olduğu Tahmin Edilen Bir Eser: Kırk Hadis Tercümesi. *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, VIII (1), 203-246.

Ceyhan, Â., & Yıldırım, İ. (2022). Hz. Ali'ye Ait Bazı Sözlerin Manzum Tercümelere. *Hikmet - Akademik Edebiyat Dergisi*, 17, Güz, 1-40.

Ceyhan, Â., & Doğan, O. (2022). 16. Asır Osmanlı Şairlerinden Harîmî'nin Mevlidi: Kitâb-ı Meşâhid-i Mevlid-i Ahmedî. *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, VIII (4), 745-827.

Ceyhan, Â. (2023a). Aksaraylı Dânişî Şâban Bin Mustafa'nın Kırk Hadis Tercümesi. *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 6 (1), 1-71.

Ceyhan, Â. (2023a). Âşık Veysel'in Şiirlerinde İslam ve Tasavvuf. *Külliyat: Osmanlı Araştırmaları Dergisi = The Journal of Ottoman Studies*, 21, 31-81.

Ceyhan, Â. (2023b). İnsan Türünün Efendisi, Seçkin İnci Denizi. İçinde *Törelî Türk Edebiyatı Çalışmaları-1 Su Kasidesi (Şerh- Tahlil)* (ss. 269-280). DBY Yayınları.

Ceyhan, Â. (2023b). Mevlid Sahibi Süleyman Çelebi'nin Hayatı ve Eserleri Hakkında Bilgi Veren Biyografik ve Tarihi Kaynaklar Üzerine Tenkidî Bir İnceleme. *Türk Kültüründe Mevlit Geleneği Uluslararası Sempozyumu*, 51-92.

Ceyhan, Â. (2023c). Samih Rifat'ın Bir Nefesi ve Yahya Kemal'in İthâf Adlı Şiiri. *Klasik Türk Edebiyatında Ehl-i Beyt*, Paradigma Akademi Yay. 177-209.

Ceyhan, Â., & Koyuncu, F. (2023). Şair İsmâil'in Manzum Bir Hikâyesi ve Ömer Seyfeddin'in Üç Nasihat'i. *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, IX (3), 445-476.

- Ceyhan, Â., & Yıldız, F. (2023). Hz. Ali'ye Ait Yüz Sözün Manzum Bir Tercümesi: Makalât-ı Hazret-i Esedillahi'l-Galib Ali bin Ebî Tâlib. *KÜLLİYAT Osmanlı Araştırmaları Dergisi*, 19, 1-35.
- Ceyhan, Â. & Koşık & Kayar. (2024). *Nesrî'l-Leâlî'nin 15. Asırda Yapılmış Manzum Bir Tercümesi Kasım'ın Nazm-ı Leâlî İsimli Eseri* (İnceleme –Metin – Diliçi Çeviri- Tıpkıbasım), DBY Yay., İstanbul.
- Dağlar, A. (2016). İsimlendirme Hengâmesinde Bir İsim Savunması: Dîvân Edebiyatı. *Hikmet - Akademik Edebiyat Dergisi*, 5, 164-179.
- Köksal, M. F. (2005). Klâsik Edebiyatımızı İsimlendirme Meselesi. *Klâsik Türk Şiiri Araştırmaları* (ss. 11-28). Akçağ Yayınları.
- Köprülü, M. F. (2004). *Edebiyat Araştırmaları I*. Akçağ Yayınları.
- Yıldız, A. (2007). İlahiyat Fakülteleri Türk İslam Edebiyatı Bilim Dallarında Yapılan Çalışmalar. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 9, Article 9.